

CLAR

ชุมชนกับ “คาร์บอนเครดิต” ทางออกแห่งปัญหา... หรือเพียงภาพลวงตา ของการลดโลกร้อน

Community and “carbon credit”:
a solution or just an illusion of global warming?

ท่ามกลางกระแสเรื่องภาวะโลกร้อนกำลังเป็นที่สนใจอย่างกว้างขวาง “คาร์บอนเครดิต” เป็นคำที่ถูกหยิบยกขึ้นมาเสนอว่าเป็นทางออกของการแก้ปัญหาดังกล่าวอยู่บ่อยครั้ง

Amidst the global warming hype which has gained wide attention from the society, “carbon credit” is a term referred as to the solution of the problem on several occasions.

BBON CREDIT

“คาร์บอนเครดิต” คืออะไร ส่งผลกระทบต่อสังคมไทย โดยเฉพาะชุมชนท้องถิ่นผู้มีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับดิน-น้ำ-ป่า อย่างไรบ้าง เนื่องในโอกาสพิธีมอบรางวัลลูกโลกสีเขียว ครั้งที่ 11 จึงมีการจัดเวทีเสวนาในประเด็น “เติมความรู้เรื่อง คาร์บอนเครดิต” ขึ้น เมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2552 ณ ห้องประชุมใหญ่ ชั้น 2 อาคารสำนักงานใหญ่ บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)

ดร.กิตติชัย รัตน์ ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผู้ดำเนินการเสวนา เปิดประเด็น ด้วยคำถามที่น่าสนใจว่า “คาร์บอนเครดิต” คืออะไร และ “ชุมชน” ซึ่งเป็นส่วนที่เล็กที่สุดของสังคมจะมีส่วนร่วมกับ “คาร์บอนเครดิต” อย่างไรบ้าง

วิทยากรท่านแรก ได้แก่ **บัณฑิต เศรษฐศิริโรตม์** จากโครงการพัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์ด้านความตกลง พหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม ได้เล่าถึงความเป็นมาของ “คาร์บอนเครดิต” ว่า ความก้าวหน้าด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการพัฒนาอุตสาหกรรมในรอบศตวรรษที่ผ่านมา ได้ก่อวิกฤตการณ์ต่อระบบนิเวศสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง โดยเฉพาะการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในปริมาณที่มากขึ้นเกินไป ทำให้อุณหภูมิโลกสูงขึ้นจนถึงขั้นวิกฤต จึงเป็นความเร่งด่วนที่นานาชาติจะต้องร่วมมือกันแก้ไขปัญหาด้วยการทำข้อตกลงใน “พิธีสารเกียวโต” (Kyoto Protocol) ซึ่งเป็นข้อผูกพันทางกฎหมายที่ดำเนินการเพื่อรับมือกับสภาวะโลกร้อน (Global Warming) ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (United Nations Framework Convention on Climate Change - UNFCCC)

What is “carbon credit”? How does it affect Thai society especially the local community whose life style is heavily bound up with soil-water-forest? On the occasion of Award presentation of 11th Green Globe Award, the seminar on “Enriching Knowledge on Carbon Credit” was thus organized on Wednesday, 25 November 2009 at the Auditorium Hall, 2nd Floor of Head Office of PTT Public Company Limited (PTT).

Dr. Kitichai Ratana, Department of Conservation, Faculty of Forestry, Kasetsart University, the seminar conductor opened the event with thought-provoking question of “what is carbon credit?” and How can “the community”, which is the smallest unit of the society” get involved with “carbon credit”?.

The first speaker, **Mr. Bantoon Setsirote**, MEAs Intelligence Unit, elaborated on the background of “carbon credit” that the scientific and technological advances as well as industrial development in the past century had brought about severe ecological crisis, a release of over greenhouse gas limit, in particular so that the temperature increased and become a crisis.

The incident necessitated the cooperation from several countries to mutually address the problem through the agreement of “Kyoto Protocol” which produced legal consequences to handle global warming according to United Nations Framework Convention on Climate Change - UNFCCC.

ข้อตกลงจาก “พิธีสารเกียวโต” มีสัญญาว่ากันว่า ประเทศอุตสาหกรรมที่พัฒนาแล้วจะต้องลดการปล่อยปริมาณก๊าซเรือนกระจกให้อยู่ในระดับที่ต่ำกว่าปริมาณใน พ.ศ. 2533 หรือลดการปล่อยลงประมาณร้อยละ 5.2 ภายใน พ.ศ. 2551 - 2555 หากประเทศใดไม่สามารถดำเนินการตามข้อตกลงได้จะต้องเสียค่าปรับจำนวนมหาศาล และในกรณีประเทศไทย ซึ่งเป็นประเทศกำลังพัฒนา ไม่ได้ถูกจำกัดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกภายใต้พิธีสารเกียวโต ทว่าสามารถร่วมดำเนินโครงการในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกได้โดยสมัครใจ ซึ่งหากประเทศกำลังพัฒนามีโครงการที่สามารถพิสูจน์ได้ว่าลดก๊าซเรือนกระจกได้จริง จะได้รับ “คาร์บอนเครดิต” หรือ Certified Emission Reductions - CERs

ประเสริฐสุข จามรมาน รองผู้อำนวยการองค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก (องค์การมหาชน) ขยายความต่อว่า “คาร์บอนเครดิต” คือ ปริมาณก๊าซเรือนกระจกที่สามารถลดได้จากการดำเนินโครงการกลไกการพัฒนาที่สะอาด หรือที่เรียกสั้นๆ ว่า CDM (Clean Development Mechanism) ซึ่งเป็นกลไกที่กำหนดขึ้นเพื่อช่วยให้ประเทศอุตสาหกรรมที่มีพันธกรณีในการลดก๊าซเรือนกระจกสามารถซื้อ “คาร์บอนเครดิต” ไปหักลบปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในประเทศของตนเพื่อบรรลุพันธกรณีได้ ทั้งยังเป็นส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศกำลังพัฒนาในทางหนึ่ง

ส่วนประเด็นการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น หากจะมีการจัดตั้งโครงการปลูกป่าเพื่อจำหน่าย “คาร์บอนเครดิต” นั้นจะต้องผ่านกระบวนการ CDM ภายในประเทศถึง 7 ขั้นตอน โดยใช้งบประมาณราว 3 - 4 ล้านบาท ในเวลาประมาณ 2 ปี จากนั้นยังมีขั้นตอนที่ต้องขอใบรับรองในระดับนานาชาติซึ่งมีสำนักงานอยู่ที่เมืองบอนน์ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ดังนั้นการรวมตัวกันของชุมชนเพื่อสร้าง “คาร์บอนเครดิต” จึงยังมีอุปสรรคมาก โดยเฉพาะกติกากในการประเมินที่ต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าเกิดพื้นที่ป่าเพิ่มขึ้นจริง โดยประเทศไทยมี “นิยามป่าไม้” ว่า ต้องมีพื้นที่ 1 ไร่ขึ้นไป ต้นไม้มีความสูงไม่ต่ำกว่า 3 เมตร และมีพื้นที่ใบปกคลุมร้อยละ 30 หากเป็นโครงการฟื้นฟูป่า ต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าพื้นที่นั้นไม่เคยเป็นป่ามาก่อน พ.ศ. 2533 และหากเป็นโครงการปลูกป่าในที่ที่ไม่เคยเป็นป่า ต้องพิสูจน์อีกว่าพื้นที่นั้นไม่ได้เป็นป่ามาก่อนในรอบ 50 ปี ซึ่งในปัจจุบันมีโครงการปลูกป่าที่ทำสำเร็จเพียง 7 โครงการทั่วโลก ทว่ายังมีอีกหนทางหนึ่ง นั่นคือการปลูกป่าเพื่อจำหน่าย “คาร์บอนเครดิต” ในตลาดสมัครใจ ซึ่งเป็นการซื้อขายเพื่อเสริมสร้างภาพลักษณ์ขององค์กรเป็นส่วนใหญ่ จึงไม่มีกฎเกณฑ์กำกับมากนัก

ในขณะที่ **ศจินทร์ ประชาสันต์** จากคณะทำงานเพื่อโลกเย็นที่เป็นธรรม นักพัฒนาเอกชนผู้ติดตามเรื่องโลกร้อน

According to “Kyoto Protocol”, industrialized countries agreed to reduce their collective greenhouse gas emissions by 5.2 percent from the 1990 level or within 2008 - 2012. Those who fail to conform to the commitment are subject to pay a great amount of financial penalty. As for Thailand, which is considered a developing country, and not restricted by Kyoto Protocol for the greenhouse gas emission, can voluntarily participate in the project. Any developing countries with evidence of reduced greenhouse gases will be certified emission reductions - CERs.

Mr. Prasertsuk Chamornman, Deputy Executive Director of Thailand Greenhouse Gas Management Organization (Public organization) further explained that “carbon credit” is a reduced amount of greenhouse gases from Clean Development Mechanism Project or CDM in short. CDM is a mechanism which is designed to enable industrialized countries committing to decreasing greenhouse gas to buy “carbon credit” to offset the gas from its own greenhouse gas to achieve the target. Alternatively, this execution also promotes development of developing countries in a sustainable way.

On community participation, should there be a reforestation project to sell “carbon credit”, the project needs to follow seven steps of CDM process in the country requiring around 3 - 4 billion baht within a period of two years. In addition, there are also many steps to go through to be internationally certified by the organization based in Bonn, Germany. Therefore, the community participation to build “carbon credit” is still facing a number of setbacks, in particular, a criterion to assess that the area of reforestation does exist. As for definition of the forest in Thailand, it refers to an area of one rai with trees of at least three meters high and around 30 percent of leaves covering an area. If the forest area is improved, there needs to be evidence that the area was not a forest before the year 1990. If the area is reforested, there must be evidence that the area was not reforested for the past 50 years. Presently, only seven projects around the world achieved the said target. Nevertheless, there is also another option; namely, the reforestation project to sell “carbon credit” in a voluntary market - the type of trading aimed at improving image of the organizations and thus requires a more relaxing standard.

Ms. Sajin Prachasan, a representative from Thai Climate Justice (TCJ), the NGO which has monitored global warming on international policy level, expressed opinions on the issue that to lessen global warming, social justice must be taken into consideration. For the past 200 years, developed countries which account to one third of global population have consumed around two third of natural resources. When only a particular group of people has overconsumed more than it should, the global

ในระดับนานาชาติ ให้ความเห็นต่อประเด็นนี้ว่า การลดโลกร้อนต้องคำนึงถึงความเป็นธรรมในสังคมด้วย เนื่องจากในอดีตราว 200 ปีที่ผ่านมา ประเทศที่พัฒนาแล้ว ซึ่งมีประชากร 1 ใน 3 ของประชากรโลก ได้ใช้ทรัพยากรที่ทุกคนควรจะมีสิทธิเท่าเทียมกันไปถึง 2 ใน 3 เมื่อคนกลุ่มหนึ่งบริโภคทรัพยากรมากเกินไปที่เราควรบริโภค ปัญหาโลกร้อนจึงเริ่มต้นขึ้น และถือเป็น “หนึ่งประวัติศาสตร์” ที่พวกเขาต้องชดใช้ ดังนั้น “คาร์บอนเครดิต” จึงไม่ใช่การแก้ปัญหาโลกร้อนที่ต้นเหตุ เพราะเป็นเพียงเรื่องของคนผิดที่ไม่ยอมรับผิดชอบ แต่เอาเงินไปจ้างคนอื่นมาทำความดีแทน ซึ่งที่สุดแล้วชุมชนอาจจะต้องเป็นผู้รับผลกระทบจากกติกาที่ตราขึ้นนี้ เช่น การถูกขับไล่ออกจากพื้นที่ของตน เพื่อหลีกเลี่ยงให้เอกชนเข้ามาทำสัมปทานสวนป่าขนาดใหญ่

วไลทัศน์ วรกุล ตัวแทนบริษัทที่ปรึกษาด้านการค้าคาร์บอนเครดิต กล่าวว่า แม้ชุมชนอาจไม่สามารถเป็นผู้ดำเนินการปลูกป่าได้เอง ทว่าสามารถมีส่วนร่วมได้ในการรักษาหรือในฐานะของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เนื่องจากโครงการ “คาร์บอนเครดิต” นั้นจะต้องไม่มีความขัดแย้งกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชน โดยจะต้องมีการตรวจประเมินรับรองอย่างโปร่งใส ซึ่งในปัจจุบันมีโครงการที่ได้รับใบรับรองจากองค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจกกว่า 90 โครงการ เช่น โครงการ Dan Change Bio-Energy Cogeneration Project ที่จังหวัดสุพรรณบุรี ผลิตไฟฟ้าจากกากอ้อยและใบอ้อย, โครงการ Korat Waste to Energy Project, Thailand ที่จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผลิตไฟฟ้าจากก๊าซชีวภาพที่ได้จากน้ำเสียโรงงานแปงมัน ตลอดจนโครงการ Ratchaburi Farms Biogas Project จังหวัดราชบุรี ที่ผลิตไฟฟ้าจากก๊าซชีวภาพที่ได้จากน้ำเสียของฟาร์มสุกร ซึ่งโครงการเหล่านี้ส่วนมากได้ทำสัญญากับบริษัทจากต่างชาติแล้ว และสามารถนำเงินจากการลงทุนเข้าประเทศได้กว่า 30,000 ล้านบาท

เอนก นาคะบุตร ผู้สังเคราะห์ประเด็นจากการเสวนาในครั้งนี้ ให้ข้อคิดเห็นว่า “คาร์บอนเครดิต” คือการแก้ปัญหาแบบ “ทุนนิยม” ซึ่งคิดว่า “เงิน” คือทางออกสำหรับทุกสิ่ง และโดยส่วนตัวแล้วเชื่อว่าท้ายที่สุดจะเกิดการเก็งกำไรใน “คาร์บอนเครดิต” ซึ่งไม่ต่างอะไรกับการเอาปัญหาวิกฤตของโลกมาตั้งราคาซื้อขายกัน โดยไม่สนใจการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ ซึ่งต้องอาศัยจิตสำนึกต่อส่วนรวมที่คำนึงถึงอนาคตของลูกหลานเป็นที่ตั้ง “คาร์บอนเครดิต” กับการมีส่วนร่วมของชุมชน จึงเป็นประเด็นที่ละเอียดอ่อนและต้องให้ความระมัดระวังเป็นอย่างยิ่ง ทั้งยังเป็นโจทย์ที่เราต้องช่วยกันคิดว่า ณ วันหนึ่งที่ต้นไม้ในชุมชนของเราถูกขึ้นทะเบียนโดยมีต่างชาติเป็นเจ้าของ ลูกหลานของเราจะมีสิทธิในการเก็บเห็ดหรือหาหน่อไม้หรือไม่ และหากไม่มีสิทธิ ปัญหาความขัดแย้งในการเข้าใช้ทรัพยากรของชุมชนจะเพิ่มมากขึ้นหรือน้อยลงในอนาคต เรื่องเหล่านี้ยังคงเป็นคำถามที่ต้องหาคำตอบที่เหมาะสม

warming crisis thus occurred. In this regard, it must be considered “historic debt” that those countries need to pay back. “Carbon credit” is thus not a solution of problem from its root cause, it is just a reason for the culprits who are not willing to admit. Instead, they want to pay others to do the good deeds. Lastly, the community will have to face the consequence from the stipulated criteria for instance they are evicted from their own land to allow private sector to acquire concession for a large forest garden.

Ms. Walaitat Worakul, a representative from a carbon advisory services company, disclosed that although the communities might be unable to plant the whole forest themselves, they could take part as advisors or stakeholders as the “Carbon Credit” Project stipulated that the way of carbon credit conduct must not prevent the sustainable development of the community. Also, an assessment to certify project to be carried out openly in addition to presentation of realistic and achievable project are needed.

“คาร์บอนเครดิต” คือ ปริมาณ

ก๊าซเรือนกระจกที่สามารถลดได้จาก

การดำเนินโครงการลดโลกร้อนที่สะอาด

หรือที่เรียกสั้นๆว่า CDM

“Carbon credit” is a reduced amount of greenhouse gases from

Clean Development Mechanism

Project or CDM.

Mr. Anek Nakabutr, synthesizing issues from the seminar, gave his comment that “carbon credit” was a problem solution employing capitalism approach which regards “money” as a means to tackle every problem. Personally, at the end, there will be a trade speculation for “carbon credit” which is not different from trading a world crisis. The carbon credit concept fails to tackle problem from the cause, which is stipulating public awareness that regards our descendants as priority. “Carbon credit” and public participation is thus a delicate issue requiring careful execution. Also, it is a challenge that we have to face. In the future, when a tree in the community is registered and owned by foreigner, will our own children still have rights to collect mushroom or bamboo shoot? If not, will the conflict of community resources in utilization be rising or decreasing in the future? These issues need to be properly taken care of.